

De sfeer van hout

Vorig jaar juli kochten Janneke Speckmann en Matthijs Berger de Van der Meulen kajuitschouw *Vrouwe Rixt*. Een kleine maand later werden Fokel en Philip van der Borch eigenaren van de *Kleine Reus*. Ze spreken over hun bewuste keuze voor een houten schouw. Maar wie de foto's ziet begrijpt wel dat die keuze ook door emotie werd ingegeven.

Tekst: **Klaas Smit** Fotografie: **Klaas Wiersma**

De twee 8 m kajuitschouwen liggen gebroederlijk naast elkaar in het schiphuis

‘**T**oen we weer een eigen schip wilden, moest het de *Vrouw Rixt* worden,’ vertelt Janneke Speckmann. ‘Ik heb eerder houten kajuitschouwen gehad -Hartogschouwen *d’Arendine* en de *Meerkoet* en ik kende de *Vrouw Rixt*. Ik heb de vorige eigenaar Rienk Smit ook gekend en we hebben vele wedstrijden tegen hem gevaren. De *Vrouw Rixt* voelde altijd nog als zijn schip, daar konden wij toch geen eigenaar van worden? Maar er was geen andere boot die we wilden, ook al hebben we wel naar andere exemplaren gekeken.

Het moest een houten boot worden, vanwege de sfeer, mogelijkheden, uitstraling en zeileigenschappen. En er moest een kajuit op zitten, omdat dat comfortabeler is. Matthijs en ik hebben ook boeiers bekeken, maar dat vonden we te spartaans. Boeiers hebben vaak geen keukentje en toilet en ook is de ruimte binnen kleiner dan bij een kajuitschouw. Bovendien is de aanschafprijs van boeiers veel hoger. We zijn superblij met de *Vrouw Rixt* en dit schip zeilt echt fantastisch. Het is nu onze eigen boot, ook al hebben we het gevoel dat Rienk af en toe nog aan boord is.’ Janneke en Matthijs zijn bijna lyrisch over deze wat gestrektere kajuitschouw met een vrij lage kop en platte kajuit. Ze ziet er al snel uit en dat blijkt ze ook te zijn. ‘De eerste

keer dat we ermee zeilden, waren we verrast dat ze zo makkelijk vaart en dat ze zo wendbaar is,’ gaat Janneke verder. ‘Je merkt echt dat Rienk een zeiler was,’ vult Matthijs aan, ‘ook al heb ik hem niet gekend. De schouw is goed getrimd en over alles is nagedacht. Ik ben geen ervaren zeiler, maar ik voel wel dat deze schouw goed zeilt.’

Een kajuit met rode gordijntjes

‘Ik droomde als meisje altijd al van een houten schip met een kajuit,’ vertelt Fokel. ‘Ik ben opgegroeid op een houten punter zonder motor. Mijn vader vond dat we best konden roeien als de wind ongunstig was. Ik zat dan voorin en tekende boten met een kajuit en rode gordijntjes. De sfeer in zo’n kajuit, het knusse, het gezellige, dat is waar ik het meest naar op zoek was. Een kajuitschouw voldoet daaraan, ook al waren we niet op zoek naar een specifiek exemplaar.’ Philip vult aan: ‘De knusse sfeer van de kajuit, daar zijn we echt wel voor gevallen. Het voelt als ons eigen chalet, niet in de Zwitserse bergen, maar drijvend op de Friese meren.’

Bij de punter van Fokels ouders hoorde ook de kleine open schouw *Zwaantje*. ‘In 2016 deden onze dochter Anne en ik mee aan het admiraalzeilen in het *Zwaantje*, die nu eigendom is van mijn broer, en daarvoor

kregen we de aanmoedigingsprijs. Mijn hele jeugd heb ik veel in Friesland gezeild en dat wilde ik nu weer. Philip en ik gingen op zoek naar een eigen schip, een warm houten schip, want de liefde voor hout heb ik van huis uit meegekregen.’

‘Ik heb vroeger wel gezeild,’ begint Philip, ‘maar ik ben niet opgegroeid met houten schepen. Voor Fokel was er eigenlijk geen andere keus en ook ik vind houten schepen prachtig. We hebben zelfs onze huwelijksnacht onder de sterrenhemel doorgebracht aan boord van de punter, midden op de Langweerder Wielen. Misschien stond het hebben van een eigen houten boot wel in de sterren geschreven.’

Veel onderhoud?

Ook Matthijs is niet opgegroeid in hout, maar hij vond houten schepen altijd al veel mooier dan boten van ander materiaal. ‘Janneke en ik hebben een tijdje een polyester zeilboot gehad. Praktisch, maar zonder charme. We kwamen tijdens onze zeiltochten soms ’t *Meeuwke*, van onze vrienden Petra en Michiel Weidner tegen. En elke keer zeiden we dan tegen elkaar dat hout toch veel mooier is.’

boven: Met drie kinderen aan boord is het bij de Van der Borchs een gezellige boel

linksonder: Alles van oerdegelijk massief hout, ook de kombuis. Wat een sfeer!

rechtsboven: De Kelvin clinometer om de hellingsgraad aan te geven. De Van der Meulen schouwen kunnen overigens best wat wind hebben

rechtsonder: De knusse kajuit van de Kleine Reus. 'Daar droomde ik als kind al van!'

Wat Matthijs echter over de streep heeft getrokken, is de sfeer op de werf bij Van der Meulen. 'Toen ik daar voor het eerst kwam, waande ik me in vroeger tijden. De geur van hout en lak, het ambacht, en de kunstige restauraties zorgden ervoor dat ik me daar

als violist meteen thuis voelde. De sfeer, de authenticiteit, de historie - heerlijk!' Bang voor veel onderhoud zijn de nieuwe eigenaren niet. Alle vier weten ze dat houten schepen onderhoud nodig hebben, maar dat geldt voor elk schip. Beide kajuitschouwen liggen in een schiphuis bij de werf. Houten boten kunnen goed tegen water, maar niet tegen UV-straling van het zonlicht. Het schiphuis is dus essentieel voor deze schepen, dan valt het onderhoud mee. Philip: 'Het feit dat we bij de werf liggen, geeft ons veel vertrouwen. Wanneer we zelf iets niet weten of niet kunnen oplossen, dan is er altijd een vakman in de buurt. Het advies krijgen we bijna gratis bij de ligplaats. Dat vind ik

VROUWE RIXT

Afmetingen: 8,00 x 2,95 x 0,50 meter
 1972 – 1976 familie Berghuis (*Freule*)
 1976 tot 1978 Bert en Ans Ennik (*Witte Raaf*)
 1978 – 2020 Rienk en Tineke Smit (*Vrouw Rixt*)
 2020 – heden Janneke Speckmann en Matthijs Berger (*Vrouw Rixt*)

KLEINE REUS

Afmetingen: 8,08 x 2,85 x 0,50 meter
 1977 – 2020 Harm en Irma Groothedde (*Kleine Reus*)
 2020 – heden Fokel en Philip van der Borch

een geruststellend idee. Daarnaast heeft de vorige eigenaar van onze *Kleine Reus*, Harm Groothedde, uitstekend op de kajuitschouw gepast. Ze is ruim veertig jaar oud, maar ziet eruit als nieuw. Het kostte me afgelopen winter slechts een week werk om het schip bij te houden.'

De liefde voor hout

Matthijs vult aan: 'Bij de werf liggen geeft ook ons het vertrouwen dat alles wat aan de *Vrouwe Rixt* zal moeten gebeuren, gedaan kan worden in Sneek, wanneer het onszelf niet lukt. Wij zijn als eigenaren eigenlijk maar passanten en mogen een tijdje op zo'n schip passen en ermee varen. Ik voel echt dat we varend erfgoed in stand houden.

In de winter werken aan je boot, is een onderdeel dat hoort bij de hobby. Kleine beschadigingen aan hout kun je ook

makkelijk zelf herstellen. Nee, hout is zeker niet meer werk dan polyester.'

'Het seizoen van 2020 was al in volle gang toen wij de *Vrouwe Rixt* kochten,' gaat Janneke verder, 'maar vanaf de eerste keer dat het tuig omhoog ging, kon ik genieten. Deze schouw ligt ook veel stabiel in het water, dan wat ik ben gewend aan boord van de Hartogschouwen. Ze kan veel wind hebben en voelt heel veilig.'

'De geringe diepgang van een kajuitschouw is een groot voordeel, maar met ons polyesterbootje met hefkiel konden we ook al op ondiepe plekken komen,' vult Matthijs aan. 'De strijkbare mast zorgt ervoor dat we afgelopen zomer veel nieuwe plekken hebben ontdekt. De boot biedt alle mogelijkheden die we ons maar wensen.' Op de *Kleine Reus* van de Van der Borchs is het meestal een volle bak. De drie kinderen van zeven, negen en elf

Voorop de gestrektere *Vrouwe Rixt*, die sneller is dan de *Kleine Reus* met de hogere kop en kajuit

jaar varen graag mee., ziet Fokel. 'Afgelopen zomer maakten we een tocht bij zonsondergang. Alle drie zaten ze voor op het dek en onze oudste zei: 'Oh, mama, wat is dit mooi'. Ik weet zelf hoe het is om de liefde voor varen en houten boten mee te krijgen en dat willen we graag doorgeven aan onze kinderen.'

'Onze oudste kan al wat meehelpen aan boord,' vult Philip aan, 'ze heeft daarvoor nu genoeg kracht. Maar niet alleen het zeilen, ook vanaf de boot het meer in kunnen springen om lekker in het water te ravotten, zorgt voor veel plezier.'

Plek gevonden

Ook de tienerdochters van Matthijs genieten van het varen op de *Vrouwe Rixt*. 'Het vooronder is hun domein en dat hebben ze zich

onder: Bouwmeester Henk van der Meulen. De werf bouwde in 30 jaar ruim 250 houten schouwen

rechtsonder: Zachtkens dobert de *Kleine Reus* langs de Friese weilanden op weg naar het Sneekmeer

al helemaal toegeëigend. Mooi om te zien hoe snel ze hun plek aan boord vinden.' Janneke: 'Mijn dochters zijn inmiddels volwassen en kennen de luxe van twee schepen. Hun vader heeft de *Meerkoet* en ook daar kunnen ze veel op meezeilen.'

De houten commune

'We hebben allemaal iets met muziek en bespelen alle vier ook een instrument,' vertelt Janneke. 'Dat geldt ook voor onze muzikale

vrienden Michiel en Petra van de Hartogschouw 't *Meeuwke*. Zij hebben velen aan het zeilen gekregen in houten schepen door hun enthousiasme. Je zou ons allemaal gelijkgestemden kunnen noemen.'

'We maken onderdeel uit van een houten commune,' zegt Fokel. 'We zullen ook zeker meedoen aan evenementen en reünies. Dat vond ik vroeger zelf al leuk en ik denk dat ook onze kinderen hiervan zullen genieten. Of we vooraan eindigen in het wedstrijdveld van kajuitschouwen, dat denk ik niet, maar dat vind ik ook niet zo belangrijk.'

Ook Janneke en Matthijs zullen zeker deelnemen aan evenementen voor houten rond- en platbodems. 'Ook wij gaan in eerste instan-

tie voor de gezelligheid,' zegt Janneke. 'Ik heb veel wedstrijden gezeild tegen de *Vrouwe Rixt* en zij was moeilijk bij te houden. Ik hoop wel op een goed wedstrijdresultaat, we hebben de boot ervoor, maar dat is niet het belangrijkste.'

Fokel, Philip, Janneke en Matthijs zijn zeer enthousiast over hun kajuitschouwen, en de liefde voor het houten schip en de sfeer die daar bij hoort, spat ervan af. De vloot houten schepen mag zich gelukkig prijzen met deze nieuwe eigenaren. Het is duidelijk dat deze schepen met hun nieuwe eigenaren vele zeiluren gaan maken. Hun enthousiasme werkt zo aanstekelijk dat je meteen op zoek zou willen gaan naar een houten schip. ♪

HOUTEN KAJUITSCHOUWEN

Friesland heeft vele bouwers van schouwen gekend, maar de Hartogschouwen en die van Brandsma en Van der Meulen zijn nu het meest bekend. Bein Brandsma zegt over de "concurrent": 'Onze eerste schouwen waren wat plat, later kregen ze een hogere kop. Bij de schouwen van Van der Meulen staan de boeïsel wat rechterop. Het grote voordeel daarvan is dat zij de boeïsel en de huid aan elkaar kunnen verbinden. Daarnaast zijn hun schouwen wat gestrekter. Onze schouwen zijn wat breder en hebben een iets smaller voorbord en een smallere kont, er zit wat meer "bocht" in. Dankzij de standgroene rand bovenaan het boeïsel en de groene zwaardkoppen zijn Van der Meulenschouwen van verre te herkennen.'

Toen de watersport na de Tweede Wereldoorlog ook onder de middenklasse populair

werd, begonnen botenbouwers schouwen te produceren. Mensen kregen meer vrije tijd en hadden de financiële mogelijkheden een boot te kopen. 'Schouwen hebben een betrekkelijk eenvoudige vorm,' zegt werfbaas Henk van der Meulen. 'Het bouwen van een schouw is goedkoper dan van een rond jacht. Eind jaren vijftig kwam er vraag naar betaalbare schepen en een schouw voldeed daaraan. Generaties voor mij onderhielden al schouwen en het bouwen van een eigen model is een beetje bij toeval begonnen. Mijn pake heeft de Van der Meulen schouw zelf ontworpen.'

De eerste exemplaren waren vrij smal en hadden een knip in de romp. In de beginjaren was de roef nog aardig hoog om binnenruimte te creëren. Latere exemplaren werden gestrekter, wat breder en de knik in de huid verdween. De laatste exemplaren hebben we in de jaren tachtig gebouwd en die hadden meer holte,

wederom voor meer binnenruimte. De wens van de klant kreeg steeds meer invloed op het model.'

Het verschil tussen de *Vrouwe Rixt* uit 1972 en de *Kleine Reus* uit 1977, beide kajuitschouwen van 8 m lang, is goed zichtbaar. In 1972 deed Johannes van der Meulen - de vader van Henk - nog geen concessies. Het model was het model en wanneer de boom langer was, werd de boot ook wat groter, zoals bij de *Vrouwe Rixt*. De *Kleine Reus* is al voller en heeft een hogere kop.

In een tijdsbestek van 30 jaar bouwde Van der Meulen ruim 250 schouwen: open schouwen van 2,5 tot 6,75 meter lang, kajuitschouwen van 6 tot 7,5 meter en zee- en vissermanschouwen van 8 of 9 meter. Vele daarvan zeilen nog steeds rond. De inschatting is dat er in totaal nog zo'n 300 houten schouwen varen in Nederland.